

การพัฒนาแนวทางการขึ้นทะเบียนผู้พิการแบบ One Stop Service

กม.มัลลิกา ภิรมย์บุญ หัวหน้ากลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู โรงพยาบาลนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

บทคัดย่อ

ผู้พิการสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพสาธารณะหรือสิทธิประโยชน์อันพึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๔ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมเนื่องจากมีความบกพร่องของบุคคลประกอบกับมีอุปสรรคด้านต่างๆ จำเป็นพิเศษ จากการสำรวจของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมหาสารคาม ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ พบว่ามีคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ จำนวน ๓๐,๗๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๕ ของประชากรทั้งจังหวัด จากการทบทวนบริการพบว่าผู้พิการไม่สะดวกเดินทางมาขอใบรับรองผู้พิการที่โรงพยาบาล บางรายไม่มีญาติรับรองเป็นผู้ดูแล และชาวบ้านไม่มีความรู้เรื่องขั้นตอนการดำเนินการขอขึ้นทะเบียน เนื่องจากมีความซับซ้อนหลายขั้นตอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ในการลดขั้นตอนและกระชับเวลาเพื่อให้ผู้พิการมีความสะดวกในการขึ้นทะเบียนผู้พิการโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในระดับอำเภอและจังหวัดขึ้น การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ระยะการดำเนินการ กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม ๒๕๖๗ โดยมีการสำรวจประชากรในพื้นที่อำเภอนาเชือกที่มีภาวะความพิการพบว่ามีจำนวนผู้ที่มีภาวะความพิการจำนวน ๑๘๗ ราย แบ่งเป็น ๑. ด้านการเห็นนาเชือก จำนวน ๔๑ ราย ๒. ด้านการได้ยิน จำนวน ๓๖ ราย ๓. ด้านร่างกายการเคลื่อนไหว จำนวน ๖๑ ราย ๔. เคลื่อนไหวไม่ได้ จำนวน ๒๒ ราย ๕. ด้านจิตใจ จำนวน ๑๒ ราย ๖. ด้านสติปัญญา จำนวน ๖ ราย ๗. ด้านการเรียนรู้ จำนวน ๖ ราย ๘. ออทิสติก จำนวน ๓ ราย ในการออกแบบแนวทางการประเมินผู้พิการจะใช้แนวคิดตามแบบประเมิน International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) ฉบับภาษาไทย จากนั้นจัดหน่วยบริการขึ้นทะเบียนผู้พิการแบบ One Stop Service ประกอบด้วยการขึ้นทะเบียนผู้พิการ ๖ ขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า มีผู้พิการที่เข้าเกณฑ์ความพิการและได้ขึ้นทะเบียนผู้พิการทั้งหมดจำนวน ๑๒๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๘๕ จากการสำรวจทั้งหมด และมีคะแนนความพึงพอใจ (Mean ± SD) ๔.๖๑ ± ๐.๕๑ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ในการดำเนินงานในครั้งนี้พบว่าผู้พิการได้รับการช่วยเหลือจากทุกหลายภาคส่วน มีการดำเนินงานเป็นระบบแบบแผนที่ชัดเจนนำไปสู่การส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิทางด้านสาธารณะและสิทธิประโยชน์อันพึงมีอย่างทั่วถึงมากขึ้น

คำสำคัญ ผู้พิการ, บัตรผู้พิการ, การบริการฟื้นฟูในชุมชน, ขึ้นทะเบียนผู้พิการ

บทนำ

ผู้พิการสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพสาธารณะหรือสิทธิประโยชน์อันพึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๔ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมเนื่องจากมีความบกพร่องของบุคคลประกอบกับมีอุปสรรคด้านต่างๆ จำเป็นพิเศษ จากการสำรวจของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมหาสารคาม ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ พบว่ามีคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ จำนวน ๓๐,๗๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๕ ของประชากรทั้งจังหวัด จากการสำรวจประชากรในพื้นที่อำเภอนาเชือกที่มีภาวะความพิการพบว่า มีจำนวนผู้ที่มีภาวะความพิการจำนวน ๑๘๗ ราย แบ่งเป็น ๗ ประเภท ดังนี้ ๑. ด้านการมองเห็น จำนวน ๔๑ ราย ๒. ด้านการได้ยิน จำนวน ๓๖ ราย ๓. ด้านร่างกายการเคลื่อนไหว จำนวน ๘๓ ราย ๔. ด้านจิตใจ จำนวน ๑๒ ราย ๕. ด้านสติปัญญา จำนวน ๖ ราย ๖. ด้านการเรียนรู้ จำนวน ๖ ราย ๗. ออทิสติก จำนวน ๓ ราย จากการสอบถามอาสาสมัครและผู้นำในชุมชนพบว่าผู้พิการส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเรื่องสิทธิผู้พิการและไม่สะดวกเดินทาง เนื่องจากการขึ้นทะเบียนผู้พิการจะต้องมีการเดินทางไปที่โรงพยาบาลเพื่อขอใบรับรองความพิการจากแพทย์และเดินทางไปศาลากลางจังหวัดเพื่อส่งเอกสารและถ่ายบัตรประจำตัวผู้พิการ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้พิการบางรายเป็นผู้ป่วยติดเตียงไม่สามารถเดินทางมารับบริการได้และญาติเป็นบุตรหลานซึ่งไม่เข้าใจการดูแลและไม่สะดวกดำเนินการขึ้นทะเบียนผู้พิการให้ จากปัญหาดังกล่าวจึงนำมาสู่แนวความคิดการช่วยเหลือผู้พิการที่ยังไม่ได้รับบัตรผู้พิการขึ้น โดยมีการประชุมวางแผนร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมหาสารคามเพื่อหาแนวทางการขึ้นทะเบียนที่ไม่ซับซ้อนขึ้น

วัตถุประสงค์
เพื่อพัฒนาแนวทางการขึ้นทะเบียนผู้พิการในชุมชนต่ออัตราการเข้าถึงขึ้นทะเบียนผู้พิการ

กิจกรรมการพัฒนา (Quality Improvement Process)

ใช้รูปแบบการศึกษาแบบ Research and Development ในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมระหว่างโรงพยาบาลนาเชือก ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอนาเชือก และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมหาสารคาม มีโดยมีกระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะการวางแผน ระยะการดำเนินการ และระยะการประเมินผล การประเมินผลระยะการดำเนินการ กุมภาพันธ์ – กรกฎาคม ๒๕๖๗

อนุมัติจริยธรรมเลขที่ EC ๒๕๖๗-๐๗

ขั้นตอนการดำเนินงาน มีขั้นตอนดังนี้

๑. อาสาสมัครในเขตอำเภอนาเชือกทำการค้นหาผู้ที่มีความพิการในพื้นที่แต่ละหมู่บ้านแล้วรายงานด้วยการบันทึกข้อมูลผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์
๒. นักกายภาพบำบัดประเมินผู้พิการที่มีความพิการเบื้องต้นตรงเกณฑ์ด้วยแบบประเมินด้วยแบบประเมิน ICF ฉบับภาษาไทย เพื่อจำแนกผู้พิการแต่ละประเภท
๓. ประชุมเตรียมการจัดงานขึ้นทะเบียนร่วมกับที่ว่าการอำเภอนาเชือกโดยมีนายอำเภอนาเชือกเป็นประธานและทีมพัฒนาชีวิตอำเภอนาเชือกร่วมพัฒนาแนวทางการร่วมกัน เมื่อนักกายภาพบำบัดประเมินผู้พิการแล้วได้ทำการนัดหมายผู้พิการและญาติเข้ารับการขึ้นทะเบียนผู้พิการและขึ้นทะเบียนรับเบี้ยผู้พิการด้วยระบบ One Stop Service ใน ๑ วัน ๖ ขั้นตอน ดังนี้
  - ๑) จุดลงทะเบียน
  - ๒) จุดคัดกรองเพื่อประเมินสัญญาณชีพเบื้องต้น
  - ๓) จุดตรวจประเมินโดยแพทย์

- ๔) จุดขึ้นทะเบียนและถ่ายบัตรโดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมหาสารคาม
  - ๕) จุดเปลี่ยนสิทธิ์จากสิทธิ์บัตรทอง เป็นสิทธิ์ผู้พิการ (ท.๗๔)
  - ๖) จุดขึ้นทะเบียนผู้พิการระดับตำบลเพื่อรับเบี้ยยังชีพ
๔. หลังจากผู้พิการได้รับบัตรผู้พิการแล้วให้ประเมินความพึงพอใจก่อนกลับบ้าน

ผลการศึกษา

การสำรวจประชากรในพื้นที่อำเภอนาเชือกที่มีภาวะความพิการพบว่ามีจำนวนผู้ที่มีภาวะความพิการจำนวน ๑๘๗ ราย แบ่งเป็น ๗ ประเภท ๑. ด้านการมองเห็น จำนวน ๑๙ ราย ๒. ด้านการได้ยิน จำนวน ๓๖ ราย ๓. ด้านร่างกายการเคลื่อนไหว จำนวน ๖๒ ราย ๕. ด้านจิตใจ จำนวน ๓ ราย ๖. ด้านสติปัญญา จำนวน ๓ ราย ๗. ด้านการเรียนรู้ จำนวน ๑ ราย ๘. ออทิสติก จำนวน ๑ ราย ในการออกแบบแนวทางการประเมินผู้พิการจะใช้แนวคิดตามแบบประเมิน International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) ฉบับภาษาไทย จากนั้นจัดหน่วยบริการขึ้นทะเบียนผู้พิการแบบ One Stop Service ประกอบด้วยการขึ้นทะเบียนผู้พิการ ๖ ขั้นตอน และมีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ย (Mean) ๔.๖๑ และคะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ๐.๕๑ แปลผลความพึงพอใจการใช้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด

บทเรียน สรุปและอภิปรายผล

จากการดำเนินงานขึ้นทะเบียนผู้พิการพบว่า มีผู้พิการที่เข้าเกณฑ์ความพิการและได้รับการขึ้นทะเบียนผู้พิการทั้งหมดจำนวน ๑๒๕ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๘๕ จากจำนวนการสำรวจผู้พิการทั้งหมด และมีคะแนนความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ในการดำเนินงานในครั้งนี้พบว่าผู้พิการได้รับการช่วยเหลือจากทุกหลายภาคส่วน มีการดำเนินงานเป็นระบบแบบแผนที่ชัดเจน นำไปสู่การส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิทางด้านสาธารณสุขและสิทธิประโยชน์อันพึงมีอย่างทั่วถึงมากขึ้น

บทเรียนที่ได้รับ

ในการดำเนินงานในครั้งนี้พบว่าผู้พิการได้รับการช่วยเหลือจากทุกหลายภาคส่วน มีการดำเนินงานเป็นระบบแบบแผนที่ชัดเจน นำไปสู่การส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิทางด้านสาธารณสุขและสิทธิประโยชน์อันพึงมีอย่างทั่วถึงมากขึ้นทั้งด้านสาธารณสุขและคุณภาพชีวิต

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ดังนี้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมหาสารคาม ที่ว่าการอำเภอนาเชือก สสจ.มหาสารคาม อบต. และ รพ.สต. ทุกแห่งในอำเภอนาเชือก
๒. การสนับสนุนจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลนาเชือก

ข้อมูลการติดต่อประสานงาน

นางสาวมลลิกา ภิรมย์บุญ นักกายภาพบำบัดปฏิบัติการ โรงพยาบาลนาเชือก โทร.๐๙๗-๙๖๙๕๘๕๘

E-mail: chompoo.pn@gmail.com